

Obsah

Obsah	5
Předmluva	11
Kapitola I. – Fenomén práva	15
1. Pojem práva	15
2. Právní vědomí	19
3. Systém právní vědy	20
Kapitola II. – Právní normy	23
1. Problematika normativnosti	23
2. Mody normativnosti a jejich uplatnění v právu	25
3. Právní normy a jiné součásti normativního právního systému ..	27
4. Specifické rysy právních norem	30
5. Struktura právních norem	32
6. Dělení hypotéz, dispozic a sankcí (typy strukturálních elementů norem)	33
7. Klasifikace právních norem	45
7.1. Kritérium právní síly	45
7.2. Kritérium vlastního charakteru právní normy, tj. podle dispozice právní normy	46
7.3. Kriterium podle předmětu a metody právní regulace ...	62
8. Působnost právních norem	62
8.1. Věcná působnost	62
8.2. Prostorová působnost	63
8.3. Osobní působnost	64
8.4. Časová působnost	66
Kapitola III. – Prameny práva	67
1. Trojí význam pojmu pramen práva	67
2. Prameny práva z formálního hlediska	67
3. Přehled pramenů práva	68
3.1. Právní předpisy – obecně závazné normativní právní akty ..	68
3.2. Soudní precedenty	69
3.3. Normativní právní smlouvy	71
3.4. Právní obyčeje	72
3.5. Jiné prameny práva	74
3.6. Právní řád České republiky	74
Kapitola IV. – Tvorba právních norem	79
1. Způsoby vytváření právních norem	79
2. Legislativní proces	80
2.1. Zákonodárná iniciativa	81
2.2. Projednání návrhu zákona, hlasování o návrhu zákona ..	82

2.3. Vyhlášení zákona (promulgace zákona)	84
2.4. Účinnost právního předpisu	85
2.5. Problematika retroaktivity v právu	88
2.6. Zánik platnosti a účinnosti právního předpisu	93
2.7. Derogační pravidla při derogaci mlčky	97
3. Legislativní technika	98
3.1. Právní jazyk	98
3.2. Vnitřní struktura právního předpisu	99
3.3. Vztah pojmů právní předpis a právní norma	100
4. Tvorba práva a nedostatky v této oblasti	100
5. Soudcovské právo	101
6. Konsensuální (smluvní) tvorba práva	101
7. Spontánní vytváření práva	102
Kapitola V. – Typy právní kultury	103
1. Právní kultura	103
2. Právní komparatistika	103
3. Typy právní kultury	103
3.1. Kontinentální typ právní kultury	104
3.2. Angloamerický typ právní kultury	104
3.3. Islámský typ právní kultury (šaria)	106
Kapitola VI. – Subjekty práva	108
1. Subjekty práva – pojem, klasifikace	108
2. Normotvorné subjekty práva	109
3. Osoby	109
3.1. Fyzická (přirozená) osoba	109
3.2. Právnícká osoba	111
4. Orgány veřejné moci	112
Kapitola VII. – Systém práva	113
1. Systém práva – jednota a diferencovanost	113
2. Klasifikace práva podle metody právní úpravy	114
3. Klasifikace práva podle předmětu právní úpravy	116
4. Klasifikace práva podle účelu právní úpravy	117
5. Vztah práva mezinárodního a vnitrostátního, evropské právo ..	117
Kapitola VIII. – Interpretace práva	122
1. Pojem interpretace práva	122
2. Standardní metody interpretace	124
2.1. Jazyková (gramaticko-sémantická) metoda	124
2.2. Metody logického výkladu	124
2.3. Metoda systematického výkladu	126

3.	Nadstandardní metody interpretace	128
3.1.	Výklad historický	128
3.2.	Výklad teleologický	128
3.3.	Komparativní (srovnávací) výklad	129
4.	Subjekty interpretace (typy podávaných výkladů dle subjektu interpretace)	129
5.	Argumentace v právu	131
Kapitola IX. – Realizace právních norem		133
1.	Pojem realizace právních norem	133
1.1.	Prosté dodržování povinností a výkon práv	133
1.2.	Vytváření právních vztahů	134
1.3.	Aplikace práva (právních norem)	135
1.4.	Právní odpovědnost	135
2.	Hodnocení chování subjektů práva z hlediska objektivního práva	136
2.1.	Chování v souladu s právními normami	136
2.2.	Chování a jednání v rozporu s právními normami	137
Kapitola X. – Právní vztahy		138
1.	Pojem právní vztah	138
2.	Předpoklady vzniku, změny a zániku právních vztahů	138
2.1.	Třídění právních skutečností	139
2.2.	Právní jednání	140
2.3.	Právní úkony	141
2.4.	Individuální právní akty	142
2.5.	Protiprávní jednání (delikty)	143
2.6.	Právní událost	143
2.7.	Protiprávní stav	144
3.	Subjektivní práva a právní povinnosti	144
3.1.	Pojem práva a povinnosti	144
3.2.	Distinkce subjektivního práva a právní povinnosti a jejich vzájemná relace	145
3.3.	Absolutní a relativní subjektivní práva	146
3.4.	Vymahatelnost a ochrana subjektivních práv	147
3.5.	Hierarchie subjektivních práv	149
3.6.	Shrnutí – subjektivní práva a právní povinnosti	149
4.	Subjekty právních vztahů	150
5.	Objekty právních vztahů	153
Kapitola XI. – Právní odpovědnost		155
1.	Právní odpovědnost v komplexu sociálních odpovědnostních vztahů	155

2. Pojem právní odpovědnosti	156
2.1. Sankční postihy při porušení právní povinnosti (druhy právních následků porušení právní povinnosti)	157
2.2. Funkce právní odpovědnosti	158
2.3. Klasifikace právní odpovědnosti	158
2.3.1. Soukromoprávní delikty	159
2.3.2. Veřejnoprávní delikty	162
2.3.2.1. Trestné činy	163
2.3.2.2. Přestupky a jiné správní delikty	167
2.3.2.3. Disciplinární delikty	171
2.3.2.4. Ústavní delikty	173
2.3.2.5. Mezinárodněprávní delikty	174
2.4. Prvky zaviněného porušení právní povinnosti	174
2.4.1. Objektivní stránka deliktu	174
2.4.2. Objekt deliktu	174
2.4.3. Subjekt deliktu	175
2.4.4. Subjektivní stránka deliktu	175
2.5. Subjektivní a objektivní právní odpovědnost	176
Kapitola XII. – Aplikace práva	179
1. Pojem aplikace práva	179
2. Druhy procesů aplikace práva	179
3. Stadia procesu aplikace práva	180
3.1. Zjišťování skutkového stavu (questiones facti)	180
3.2. Řešení otázek právních (questiones iuris)	183
3.3. Rozhodnutí ve věci samé	185
3.3.1. Účinnost aktu aplikace práva	186
3.3.2. Právní moc aktu aplikace práva	186
3.3.3. Vykonatelnost aktu aplikace práva	188
4. Druhy aktů aplikace	188
Kapitola XIII. – Právní stát, vztah státu a práva	190
1. Vznik koncepce právního státu	190
1.1. Historické souvislosti formování právního státu	193
1.2. Rozdíl v pojetí „Rechtsstaat“ a „rule of law“	194
1.3. Krize právního státu	196
2. Atributy právního státu v materiálním pojetí	197
2.1. Vázanost státu právem	197
2.2. Lidská práva	198
2.3. Dělbá moci	200
2.4. Demokratický charakter státu	202

Kapitola XIV. – Stěžejní metodologické přístupy k právu	203
1. Přírozenoprávní přístup (iusnaturalismus)	203
1.1. Vývojové stupně přírozenoprávní teorie	204
2. Kritika racionalistické koncepce – historickoprávní škola	205
3. Právněpozitivistický přístup (iuspositivismus)	205
4. Sociologický přístup k právu	206
5. Psychologický přístup k právu	206
6. Recentní metodologické přístupy k právu	207
Kapitola XV. – Teorie přirozeného práva	208
1. Teologická koncepce jusnaturalismu	208
2. Racionalistická koncepce (17. a 18. století)	209
2.1. Hugo Grotius (1583–1654)	210
2.2. Thomas Hobbes (1588–1679)	211
2.3. John Locke (1632–1704)	212
2.4. Jean Jacques Rousseau (1712–1778)	213
2.5. Charles Louis Montesquieu (1689–1755)	215
2.6. Význam racionalistického pojetí přirozeného práva	215
Kapitola XVI. – Právní pozitivismus	217
1. Počátky právněpozitivistického přístupu k právu	217
2. Francouzská škola právní exegese	217
3. Německý pozitivismus	219
3.1. Historickoprávní škola (přelom 18. a 19. století)	220
3.2. Vlastní právní pozitivismus v Německu	221
4. Anglický pozitivismus	224
4.1. Jeremy Bentham (1748–1832)	224
4.2. John Austin (1790–1859)	225
5. Obecné shrnutí právního pozitivismu	226
6. Právní normativismus	227
6.1. Filosofické základy normativismu	227
6.2. Předchůdci normativismu	227
6.3. Školy právního normativismu	227
6.4. Shrnutí normativní teorie	229
Kapitola XVII. – Sociologické a psychologické přístupy k právu	231
1. Představitelé společenských věd zabývající se právem	231
1.1. Charles Montesquieu (1689–1755)	231
1.2. Auguste Comte (1798–1857)	232
1.3. Karel Marx (1818–1883)	232
1.4. Max Weber (1864–1920)	233

2. Představitelé právní vědy zaměřeni na sociologický přístup k právu	234
2.1. Eugen Ehrlich (1862–1922)	234
2.2. Teorie volného práva	234
2.3. Zájmová jurisprudence	235
2.4. Teorie solidarity jako základ práva	236
2.5. Sociologická jurisprudence	236
2.6. Americký právní realismus	237
2.7. Behaviorální jurisprudence	237
3. Psychologický přístup k právu	238
4. Čeští představitelé sociologického a psychologického směru	238
4.1. Emanuel Chalupný (1879–1958)	238
4.2. Inocenc Arnošt Bláha (1879–1960)	238
Kapitola XVIII. – Recentní směry v právním myšlení ...	239
1. Recentní představitelé právní teorie a právní filozofie	239
2. Představitelé recentní české teorie práva	246
Kapitola XIX. – Axiologické problémy práva (právo a hodnoty)	248
1. Právo a svoboda	249
2. Právo a rovnost	250
3. Právo a jistota	250
4. Právo a spravedlnost	252
4.1. Vztah právní a sociální rovnosti	253
4.2. Formální a obsahové pojetí spravedlnosti	254
5. Právo a morálka	254
6. Legitimita práva	255
Kapitola XX. – Působení práva ve společnosti	256
1. Právo a společnost	256
2. Justifikace práva a problém jeho legitimacy	257
3. Moc a právo	258
4. Potřeby, zájmy a účely ve společnosti	260
5. Dynamika a stabilita práva	263
6. Záměrnost a spontánnost v působení práva	264
7. Kontinuita a diskontinuita vývoje práva	267
8. Efektivita práva	269
Slovníček vybraných právních pojmů a úsloví	271
Přehled vybraných právních principů a citátů	280
Seznam doporučené literatury z teorie práva, právní filozofie a právní sociologie	284
Věcný rejstřík	295